

- mówił dwie godziny, a kiedy dobrnął wreszcie do kropki, ludzie odetchnęli.
- 3 «ktoś» (**działaj, pracuj, wykonuj, robi itp.**) **od kropki do kropki** • Tylko tyle, ile należy, i nic więcej: *Pracują od kropki do kropki, dokładnie tak, jak mają w zakresie czynności, a o sprzątaniu po sobie w ogóle mowy nie ma.*
- 4 i **kropka** • *retor.* I na tym dyskusję należy zakończyć (*por.* koniec: koniec, kropka...): *Powiedziałem, że za karę nie pójdziesz na podwórko, i kropka.*
- 5 «ktoś» (**jest, znajduje się**) w **kropce** • Znajduje się w trudnej, kłopotliwej sytuacji i nie wie, jak postąpić: *Jeśli mi nie pożyczysz, będę w kropce; nie zapłacę rachunku i wyłączą mi prąd.*
- 6 **kropka i już** • *retor.* I na tym dyskusję należy zakończyć (*por.* koniec: koniec, kropka...): *Powiedziałem, że za karę nie pójdziesz na podwórko, kropka i już.*
- 7 **kropka w kropkę (taki sam, to samo)** • Bardzo podobny, identyczny, taki sam; to samo: *Jak to bliźniacy, krowa w kropkę tacy sami, obaj wysocy, rudowłosi i piegowaci.*
- 8 «ktoś» **stawia kropkę nad i** • *Dopowiada (zamu. niepotrzebnie) myśl do końca: Mówię, że mama musi już iść do domu, ale ona koniecznie chce postawić kropkę nad i, więc dopowiada: bo jej chodzi o to, że mamusia do wszystkiego się wtrąca.* • *Ostatecznie, jednoznacznie wyjaśnia coś, rozstrzyga: Wszyscyśmy zwracali uwagę, że sekretarka pije kawę, zamiast pracować. Dopiero dyrektor postawił kropkę nad i. Przy pierwszej okazji wylał ją z roboty.*
- 9 «ktoś» **stawia [ostatnią] kropkę** • Kończy pisanie długiego tekstu: *Powzięłem męską decyzję i postawiłem ostatnią kropkę, a już następnego dnia powieść była w wydawnictwie.*
- 10 «coś» w **kropki** • Pokropkowane; usiane kropkami; mające desęń w postaci kropek: *Kupiłam spódnice w kropki, bo jest odpowiednia do gładkiej bluzki. Kiedy maluje akwarelkami, całą buzię ma w kropki.*
- KROPLA**
- 1 **ciężka kropka** • Duża: *Deszcz bębnił po dachu ciężkimi kroplami.*
- 2 **kropła drąży (kamień, skałę)** • *powiedz.* Długotrwałe, cierpliwe działania, starania przynoszą pożądane efekty, są skuteczne: *Kropła drąży kamień nie siłą, ale czystemu padaniem. Bez większej nadziei co tydzień chodziliśmy z tą prośbą do dyrektora, ale kropła drąży kamień: po trzech miesiącach jednak się zgodził.*
- 3 **kropła [kóra] przepelnia (czarę, kielich)** • *książk.* Kolejna zła rzecz, która powoduje, że człowiek nie jest już w stanie dłużej znosić jakiejś sytuacji: *Nie uczył się najlepiej i jakoś to znosił, ale jego ostatni wybrzyk to kropła, która przepelniała kielich, więc muszę coś postanowić. Nie wysyłał tak nienawistnego listu, bo ta kropła przepelnia czarę i chłopak może sobie zrobić coś złego.*
- 4 «ktoś, coś» «robi coś» **kropła po kropki** • Po trochu, małymi dawkami cieczy: *Odmierzał lekarstwo kropła po kropki. Krew sączyła się z rany kropła po kropki, a on stawał się coraz głębszy.*
- 5 **kropła w (morzu, oceanie)** • Prawie nic, bar-

- dzo mało, znikoma ilość, która nie wystarczy: *Jeden transport to kropła w morzu, to potrzebne są leki, ubrania, wszystko, co może się przydać pogorzelncom. Słowo, zdanko tylko powie i jedzie dalej, a dla ludzi to jak kropła w oceanie, oni by chcieli nie słów, ale czynów.*
- 6 **kropła w morzu potrzeb** • *publ.* Prawie nic, bardzo mało, znikoma ilość, która nie wystarcza: *Ten respirator to kropła w morzu potrzeb naszego szpitala.*
- 7 **podobni [do siebie] jak dwie kropki wody** • (ludzie) Bardzo podobni, prawie identyczni: *Są podobni do siebie jak dwie kropki wody, ubrani w te same garnitury; jednakowo ugrzeczni, anonimowi i dyskretni, słowem urzędnicy bankowi.*

KROPNAĆ SIĘ

- 1 «ktoś» **kropnął się** o «ileś» • *pot.* Pomylił się o ileś: *Licząc towar, kropnąłem się o trzy magnetowidy, teraz szef mi zmyje głowę.*
- 2 «ktoś» **kropnął się** w «czymś» • *pot.* Pomylił się, wykonując jakąś czynność: *W ostatnim zadaniu kropnąłem się w obliczeniach. Kropnąłem się w przepisywaniu, powtórzyłem błędy autora.*

KROWA

- 1 [a] to [ci] [**dopiero**] **krowa** • *pot., pogard.* Kobieta ociężała; też: złośliwa, głupia: *A to ci dopiero krowa, wydała mi za mało reszty.*
- 2 «ktoś» **boi się [nawet] czarnej krowy** • *iron.* Ktoś (zwykle dziecko) bez powodu wszystkiego się boi, jest przesadnie ostrożny: *Nauzcz go odwagi, przecież on się nawet czarnej krowy boi.*
- 3 **cielna krowa** • *wet.* Krowa ciężarna: *Cielnej krowy się nie doji, bo mleka nie daje.*
- 4 **dojna krowa** • Źródło dużego i stałego dochodu: *Nie jestem dojną krową, nie możesz ciągle ode mnie brać pieniędzy.* • *Krowa, która daje mleko: Mamy dwie dojne krowy, a trzecia jest cielna, wkrótce też zacznie dawać mleko.*
- 5 **krowa, która dużo ryczy, mało mleka daje** • *przysł.* Człowiek, który za dużo mówi a. zbyt wiele obiecuje, ale mało robi, jest nieskuteczny.
- 6 **siedem krów chudych i siedem [krów] tłustych** • *książk.* Okresy niepowodzenia karmią się zapasami powstałymi w okresach powodzenia: *To zły interes; będzie siedem krów chudych i siedem tłustych; rozbudowa sieci handlowej pochłonie wszystko, co zarobimy na początku.* • *biblj.* Faraon wezwał proroka Józefa, żeby wytłumaczył sen o siedmiu krowach chudych, które pożarły siedem krów tłustych, a ten uznał, że chodzi o siedem lat urodzaju i siedem głodu (Ks. Rodzaju).
- 7 **święta krowa** • *pogard.* Osoba nietykalna, której nie wolno krytykować; traktowana z przesadną ostrożnością; której pozwala się na zbyt wiele: *Strzelił jednego gola w sezonie i uważa się za świętą krowę, więc dobrze się stało, że trener przesunął go na ławkę rezerwowych. Urzędnicy w gmintie to święte krowy, kiedy napisałem o nich reportaż, zrobił się krzyk na cały powiat.*
- 8 **tylko (krowa, wół) poglądnij nie zmienia** • *powiedz.* Człowiek ma prawo zmieniać poglądy.

KRÓL

- 1 «ktoś» **bawi się jak król** • *Hucznie, dobrze się bawi, dostarcza sobie nadzwyczajnych rozrywek: Za pieniądze ojca bawił się w kasynie jak król, ale wkrótce zaczął tego żałować, bo ojciec go wydziedziczył.*
- 2 **król jest nagi** • Rzeczywisty stan rzeczy okazuje się gorszy, niż ktoś zapewniał a. niż się na podstawie pozorów wydawało (*por.* nowe szaty króla, cesarza): *Propaganda robi, co może, rzecznik rządu twierdzi, że wszystko jest w porządku, ale król jest nagi i górniczy właśnie ogłaszają strajk generalny. Kurator wraz z ekspertami odwiedził szkołę i na własne oczy zobaczył, że król jest nagi, szkołę należy natychmiast zamknąć, bo stan budynku grozi katastrofą.* • *W bajce Hansa Christiana Andersena z 1837 r. „Nowe szaty króla” (znanej też pt.: „Nowe szaty cesarza”) dziecko wykrzykuje prawdę o stroju władcy: „Patrzcie, przecież on jest nagi!”*
- 3 **król malowany** • *iron.* Przywódca tylko z nazwy, tj. bez władzy a. nieudolny: *August III Mocny był królem malowanym, rządziła magnateria, nie tylko bale i polowania, a państwo polskie chorowało na ciężki paraliż. Dyrektor to król malowany, tak naprawdę nikt tu nie panuje nad produkcją, nie dziw, że na rynku przegrzywamy.*
- 4 **nowe szaty (króla, cesarza)** • Działania pozorowe, mylące, fałszywe (*por.* król jest nagi): *Nic się nie zmienia, zarządzenie prezesa klubu to nowe szaty króla, w dalszym ciągu młodzież nie będzie mogła korzystać z basenu. Strojenie stolicy w betonowe pojemniki z kwiatami za ciężkie pieniądze to nowe szaty cesarza, od tego ani Warszawa nie wypięknieje, ani turyści nie przybędzie.* • *W bajce Hansa Christiana Andersena z 1837 r. „Nowe szaty króla” (znanej też pt.: „Nowe szaty cesarza”) dwaj udający krawców oszuści obiecują władcy, że uszyją mu szaty niewidoczne dla ludzi głupich i niegodnych, a widoczne dla mądrych i zasługujących na to, lecz w rzeczywistości nie uszyją niczego i król ukazuje się nagi dworzanom i ludowi, którzy w zaślepieniu zachwycają się pięknem nieistniejącego ubrania.*
- 5 **tam, gdzie król piechotą chodzi** • *pot., żart.* *W ubikacji, toalecie; do ubikacji, toalety: Proszę chwilę poczekać, szef akurat jest tam, gdzie król piechotą chodzi.*
- KRÓLESTWO**
- królestwo niebieskie** • *relig.* Niebo: *Daj nam, Panie, spotkać Cię w królestwie niebieskim.* • *iron.* Obietnica wielkiej nagrody: *Dawał mi królestwo niebieskie za tę przysługę, a potem się wypiał.*
- KRÓLEWICZ**
- królewicz z bajki** • *iron.* Wyśniony, wymarzony, idealny mężczyzna, mąż: *Marzyła o królewiczu z bajki, który przyjedzie na białym koniu, i nie dostrzegala niesmiałych zalotów sąsiada.*
- KRÓLEWNA**
- śpiąca królewna** • *iron.* Kobieta, dziewczyna nieenergiczna, senna, powolna, ślamazarna

(*por.* bajka: bajka o śpiącej królewnie): *Nie licz na to, że ta śpiąca królewna w czymś ci pomoże.*

KRÓLEWSKI

(«*ktos*» «*robi coś*», «*coś*» «*dzieje się*») **po królewsku** • Gościnnie, bogato: *Przyjęli nas tam po królewsku, zadbali o wszystko, oprowadzili po ciekawych miejscach.*

KRÓLIK

królik doświadczalny • Człowiek, na którym przeprowadza się doświadczenia medyczne: *W hitlerowskich obozach koncentracyjnych zbrodniczy lekarze robili z więźniów króliki doświadczalne.* • *żart.* Osoba, na której ktoś wypróbuje coś nowego: *Jestem królikiem doświadczalnym mojej żony, właśnie uczy się gotować.*

KRÓTKI

- 1 «*coś*» **za krótkie** • Krótsze niż powinno: *Chciałem zerwać jabłko z drzewa, ale miałem za krótkie ręce.*
- 2 «*ktos*» **za krótki** • *pot., iron.* Niezdolny do czegoś; niemający poparcia, wpływów: *Prokurator chciał się dobrać tym urzędnikom do skóry, ale był za krótki, bo ich popierał sam minister.*

KRÓTKO

- 1 («*ktos*» «*robi coś*», «*coś*» «*dzieje się*») **krótko po «czymś»** • Zaraz po czymś, co już nastąpiło; w krótkim czasie po czymś: *Krótko po rozstaniu dostałem od niej list, w którym ostatecznie wyraziła niechęć do mnie.*
- 2 «*ktos*» (*mówi, pisze itp.*) **krótko i węzłowo** • Treściwie, zwięźle, lapidarnie, bez wdawania się w szczegółowe rozważania: *Powiem krótko i węzłowo – odchodzę z pracy. Proszę pisać krótko i węzłowo, konkretnie odpowiadać na pytania.*
- 3 «*ktos*» «*robi coś*» **na krótko** • Na krótki czas: *Wyjeżdżam, ale na krótko, więc nie będziesz miała okazji, żeby sięśknąć się za mną.* • Tak, że coś jest a. staje się krótkie: *Obetnij mi włosy na krótko, będę się lepiej czuła w czasie upałów.*
- 4 («*ktos*» «*robi coś*», «*coś*» «*dzieje się*») **na krótko przed «czymś»** • *książk.* Niedługo przed jakimś zdarzeniem, tuż przed czymś; w ostatniej chwili: *Na krótko przed przedstawieniem musieliśmy zmienić obsadę, bo zachorował wykonawca głównej roli.*

KRUCHO

- 1 z «*czymś*» [*jest*] **krucho** • Coś jest w złym stanie (*por.* źle: z czymś jest źle, niedobrze): *Krucho z naszym domem, trzeba szybko rozpocząć remont.* • Czegoś dotkliwie brakuje (*por.* źle: z kimś jest źle, niedobrze): *Jest markotny, bo z pieniędzmi u niego jest bardzo krucho. Krucho z czasem. Krucho z twoim rozumem, o domowych sprawach z ludźmi się nie gada.* • Coś się nie udaje, coś nie wychodzi (*por.* źle: z kimś jest źle, niedobrze): *Czuję, że z moim egzaminem krucho, słabo odpowiedziałem na wiele pytań.* • Coś jest zagrożone (*por.* źle: z kimś jest źle, niedobrze): *Z naszym*

wyjazdem będzie krucho, bo szef nie zgadza się na mój urlop.

- 2 z «*kimś*» [*jest*] **krucho** • Jest w złej sytuacji psychicznej, życiowej, zdrowotnej a. materialnej (*por.* źle: z kimś jest źle, niedobrze): *Chyba z nim krucho, bo od jakiegoś czasu nie widuję reklam jego firmy. Na zmianę siedzimy w szpitalu, bo z mamą jest krucho.*

KRUCZEK

- 1 **kruczek prawny** • Wybieg, wykręt, zawilość prawna: *Tu potrzebny jest adwokat, bo ja nie orientuję się w kruczach prawnych. To jest jakiś kruczek prawny, sprawdź w przepisach, czy oni nie chcą nas przypadkiem wykołować. Całe to pokrętne oskarżenie opiera się na kruczach prawnych.*
- 2 «*ktos*» **stosuje kruczki [(prawne, proceduralne)]** • Używa wybiegów, wykrętów, podstępów; wykorzystuje zawilości czegoś, *zaw.* przepisów prawnych, norm postępowania: *Pomów z adwokatem, jeśli zastosuje odpowiednie kruczki prawne, doprowadzi do przedawnienia sprawy, a o to nam właśnie chodzi. Proszę, żeby przewodniczący nie stosował mi tu żadnych kruczków, bo widzę, że chce mnie wyeliminować spośród uprawnionych do głosowania. To jest zwykły kruczek proceduralny, obliczony na to, że nikt nie sprawdzi, co o takiej sytuacji mówi statut.*

KRUK

- 1 **biały kruk** • *książk.* Rzadkość bibliofilska, szczególnie cenny egzemplarz książki, *zaw.* stary i rzadko spotykany; *też* rzadko spotykany stary wyrób artystyczny a. rzemieślniczy: *W antykwariatach był cęstem gościem, polował na białe kruki.*
- 2 **kruk krukowi oka nie wykole** • *przysł.* Swoją swojemu nie zaszkodzi.

KRUPA

«*ktos*» **liczy krupy** • *przeist.* Jest nadmiernie oszczędny, skąpy, jest sknerą: *Chociaż raz, przed urodzinami syna, mógłbyś przestać liczyć krupy.*

KRUSZEC

- 1 «*coś*» **ze szlachetnego kruszcu** • *książk.* Wykonany z metalu szlachetnego: *W tym sklepie mają biżuterię tylko ze szlachetnych kruszców i brylantów.*
- 2 «*coś*» **z najcenniejszego kruszcu** • *sport., publ.* Złoty, wykonany ze złota: *Robert Korzeniowski zdobył trzeci medal, a wszystkie z najcenniejszego kruszcu.*

KRYĆ SIĘ

- 1 **co się za tym kryje (?)** • O co w rzeczywistości chodzi, jaki jest prawdziwy powód, jaka przyczyna: *Od wczoraj jest dla mnie niezwykle miły, więc chciałabym wiedzieć, co się za tym kryje.*
- 2 «*ktos*» **kryje się przed «kimś, czymś»** • Ukrywa coś przed kimś, czymś: *Lubiła zapalić papieroska, jednak kryła się przed matką, żeby jej nie robić przykrości.*
- 3 «*ktos*» **kryje się z «czymś»** • Nie ujawnia czegoś,

ukrywa coś, pozostawia coś w sekrecie: *Nikt nic nie zauważył, bo przez cały czas kryli się ze swoją miłością.*

- 4 «*coś*» **się za «czymś» kryje** • Prawdziwa przyczyna czegoś (*zaw.* czyjegós działania, zachowania) jest taka a taka: *Za jego niechęcią do nauki polskiego kryje się dysleksja i dysgrafia, ale przecież można to ćwiczeniami w dużym stopniu poprawić.*

KRYJOMY

«*ktos*» «*robi coś*» **po kryjomu** • Skrycie, ukradkiem, w tajemnicy; chowając się, chowając kogoś, coś przed innymi: *Po kryjomu palił papierosy w piwnicy. Po kryjomu trzymał partyzantów w stodole.*

KRYMINAŁ

«*coś*» **pachnie kryminałem** • Jest podejrzane, może mieć związek z przestępstwem: *Nie ja jeden uważam, że jego działalność pachnie kryminałem i pewnego dnia prokurator dobierze mu się do skóry.*

KRYSKA

- 1 **przyszła kryska na «kogoś»** • Nastąpił moment, w którym osoba, o której mowa, już nie może czegoś uniknąć (kryska = koniec): *Myslał, że w nieskończoność będzie powtarzał kolejne klasy, a nawet zwlekał ze zdawaniem matury, ale przyszła na niego kryska i musiał przystąpić do egzaminu, a wkrótce potem pójść do pracy.* • *Przyszła czyjaś kolej, osoba ta już nie może czegoś uniknąć (kryska = koniec): Banda przez parę miesięcy była bezkarna, ale przyszła na łobuzów kryska i policja wszystkich wyłapała.*
- 2 **przyszła kryska na Matyska** • Osobę, o której mowa, ostatecznie spotkało to, czego dotychczas udawało się jej unikać (kryska = koniec): *Sądził, że nigdy nie zażądam od niego podatku za dom, ale przyszła kryska na Matyska i po paru latach dostał wezwanie do urzędu skarbowego.* • Osoba, o której mowa, ostatecznie musiała zrobić to, czego nie chciała (kryska = koniec): *Wykręcał się jak piskorz, ale przyszła kryska na Matyska, wziął miotłę do ręki i wysprzątał klatkę schodową, tak jak to robią wszyscy sąsiedzi.* • Osoba, o której mowa, ostatecznie została ukarana, tak jak nakazywała sprawiedliwość (kryska = koniec): *Okradał sąsiadów przez całe lata, ale przyszła kryska na Matyska i policja go zamknęła. To oszust, ale przyjdzie kryska na Matyska, jestem tego pewien.*

KRYSTAŁ

- 1 «*coś*» **czyste jak kryształ** • Niewinne, moralnie bez zarzutu: *Sumienie ma czyste jak kryształ. Postawa czysta jak kryształ. Działalność czysta jak kryształ. Papierzy firmy czyste jak kryształ.* • *Przejrzyste, bez domieszek, świetliste: Lustro czyste jak kryształ i nie daje żadnych zniekształceń.* • *Bardzo czyste: Umylem klawiaturę i jest czysta jak kryształ.*
- 2 «*ktos*» **czysty jak kryształ** • (człowiek) Niewinny: *Zapewniam pana, że mój syn jest czysty jak kryształ, przede wszystkim ma alibi.*